

Михайло Нірода
(Івано-Франківськ, Україна)

ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ КОНТЕКСТ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ПРОХОДЖЕННЯ ЛІТНЬОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

У Законі України «Про освіту» наголошується на необхідності внесення суттєвих коректив у підготовку спеціаліста високої кваліфікації [4]. У межах цієї проблеми підвищення професійного рівня майбутніх педагогів є одним із головних завдань вищої школи. Його ефективне вирішення вимагає пошуків таких форм і методів професійної підготовки, які змогли б допомогти майбутньому вчителю швидко включитись у навчально-виховну діяльність, забезпечити її високу результативність.

У цьому зв'язку значно загострюється проблема формування комунікативних умінь випускників вищих навчальних закладів, які сприяють встановленню відносин співробітництва між учителем та учнями. Тому теоретична і практична значущість проблеми формування комунікативних умінь у майбутніх учителів є сьогодні однією з найактуальніших у психолого-педагогічній науці.

Частково процесу спілкування як педагогічній проблемі приділяли увагу вчені Б.Ананьєв, Л.Виготський, В.Давидов, Л.Петровська, С.Руденський та ін., педагогічному спілкуванню – А.Бодальов, В.Бутенко, А.Міщенко, Є.Шиянов, ін. Вивчення рівнів формування комунікативних умінь здійснили Л.Гнутель, Л.Хрящова, ін. На сучасний стан організації виховної роботи з дітьми істотно вплинули положення, що містяться у ряді концепцій з основ національного та громадянського виховання, які розробили І.Бех, В.Кузь, В.Постовий, Ю.Руденко, М.Стельмахович, О.Сухомлинська та ін.

Однак, вивченню комунікативних умінь присвячено значно менше досліджень порівняно з іншими професійно-педагогічними вміннями. Не знайшла достатнього відображення у психолого-педагогічній літературі і проблема обґрунтування та розробки педагогічних умов формування комунікативних умінь майбутніх вчителів у процесі виховної роботи в оздоровчому таборі. Як показують дослідження вчених (І.Клід, І.Резніченко, М.Соя, ін.), перші вміння самостійної педагогічної діяльності майбутніх педагогів формуються в процесі педагогічної практики в школі та оздоровчому закладі. Саме в ході цієї практики формуються вміння та навички творчо застосовувати теоретичні знання на практиці, здійснювати планування своєї роботи та діяльності дитячого колективу, особливо в умовах, коли діти знаходяться поза сім'єю.

У працях вчених, присвячених проблемам дитячих оздоровчих таборів [2; 3; 5], в основному характеризуються зміст, форми та основні напрями їх діяльності, закономірності формування тимчасових колективів, їх особливості, взаємодія дитячого і дорослого колективів. Значно менша увага звернена на роботу педагогічного колективу. Однак виховна ефективність табору значною мірою залежить саме від дорослих, від їх уміння використовувати все те позитивне, що закладене у виховних можливостях табору і використанні нетрадиційних, порівняно зі школою, форм і методів роботи.

Дослідження вчених (В.Мотирко, І.Холковська, ін.) свідчать, що для ефективного формування комунікативної компетентності майбутніх вчителів має значення задіяння всієї системи навчально-виховної роботи у вищому навчальному закладі. Однак провідна роль належить літній позашкільній педагогічній практиці [3, с.5].

Згідно з навчальними планами перша педагогічна практика студентів університету проходить у літніх дитячих оздоровчих закладах. Під час практики студенти працюють на посадах вихователів загонів, інструкторами зі спорту, туризму, музичними керівниками, організаторами гурткової роботи, психологами. Літня педагогічна практика має ряд специфічних особливостей. Вона проходить в період літніх шкільних канікул, коли немає навчального процесу, відсутній вплив сім'ї, різних колективів, а школярі перебувають у таборі протягом 18-21 днів. Студент потрапляє в середовище тимчасового дитячого колективу, різноманітних контактів із вихователями і виконує всі функції педагога-вихователя.

У виховній роботі студентів в оздоровчому таборі, порівняно із загальноосвітньою школою, можна виділити ряд характерних особливостей, а саме: уміння за короткий проміжок часу створити тимчасовий дитячий колектив, який відрізняється від класного колективу із сформованими традиціями, системою взаємовідносин; на період позашкільної педагогічної практики майбутні педагоги стають самостійними керівниками дитячих колективів, рівноправними членами педагогічного колективу табору; протягом усієї зміни табір замінює майбутньому вчителю і дитині домівку.

Дитина входить в нове для себе соціальне середовище (загін), і якість її оздоровлення та відпочинку багато в чому залежить від того, наскільки це середовище зацікавлене сприйняти прояви її індивідуальності, що в свою чергу сприяє налагодженню ефективних комунікативних зв'язків. Саме ця діяльність розвиває у майбутніх вчителів почуття відповідальності за доручену справу, вимогливість до себе, наполегливість у досягненні мети виховної роботи. Працюючи в таборі цілодобово, допомагаючи дітям в організації здорового та

цікавого відпочинку, майбутній вчитель має необмежені можливості у вивченні психології дітей різного віку, їхніх індивідуальних якостей.

Короткочасний період життєдіяльності дітей у таборі, обмежені рамки їх спільного життя і праці, своєчасна оцінка діяльності всіх груп і кожної дитини зокрема, – все це вимагає від вихователів комунікативних умінь. Одночасно безліч виховних завдань, які необхідно вирішити за короткий термін табірної зміни, створюють напружений ритм роботи педагогічного колективу, ділову атмосферу та цілеспрямованість.

Даний вид практики виступає як самостійна робота майбутніх педагогів, бо вони є повноправними членами педагогічного колективу табору і несуть відповідальність за життя та здоров'я дітей. Їхня творча самостійна діяльність сприяє ефективному формуванню комунікативних умінь у процесі позашкільної педагогічної практики.

Постійне спілкування дорослих і дітей у різних ситуаціях дозволяє педагогам побачити результативність тих чи інших використовуваних ними форм і методів виховання, коректувати свою позицію у стосунках з дітьми. У таборі дорослий виступає не лише в ролі вожатого чи вихователя, але й товариша, радника, батька. Дитячий колектив повинен стати сім'єю, в якій кожна дитина почувала б себе затишно, спокійно і захищено.

Стиль відносин дорослого і дитини має безліч відтінків протягом табірної зміни. Саме у таборі набагато простіше знайти контакт з дітьми, наблизитись до них, проникнути у світ їх захоплень.

На жаль, як зазначає І.Клід, у переважної більшості студентів виникають труднощі психологічного порядку – вони не вміють налагодити контакт з дітьми, а отже не в змозі створити комфортні умови життєдіяльності дитячого колективу в оздоровчому таборі [1, 59].

Теоретичні знання з формування комунікативних умінь студенти отримують у процесі вивчення курсів «Педагогіка», «Методика виховної роботи в літніх оздоровчих закладах», психології, вікової фізіології, гігієни, а також власного життєвого досвіду. Під час практичних та лабораторних занять з даних курсів широко застосовуються педагогічні ігри, ситуації, різні вправи, педагогічні завдання, ін. Все це в сукупності сприяє вирішенню завдань професійного становлення студента як педагога-вихователя, виробленню у нього професійно-педагогічних навичок та вмінь.

Зокрема під час проведення інструктивно-методичного табірної збору викладачі, начальники таборів, лікарі, профспілкові працівники та ін. спеціалісти спрямовують підготовку студентів до позашкільної педагогічної практики в літньому оздоровчому таборі на формування таких педагогічних умінь, як: уміння спілкуватись; уміння за оптимальний проміжок часу створити

тимчасовий дитячий колектив у загоні, поліпшуючи міжособистісні стосунки в ньому; уміння організувати виховну роботу з дітьми (підготовка та проведення виховних заходів, вибір методів виховання); застосування педагогічної інтуїції та володіння емпатією у процесі роботи.

Це дозволяє зробити висновок, що саме позашкільна педагогічна практика в літньому оздоровчому таборі і є тією вихідною позицією, з якої у більшості педагогів починається тривалий період безперервної педагогічної творчості.

Список використаних джерел

1. Клід І. Цікаве й корисне дозвілля. Організація літнього відпочинку: *посібник*. Тернопіль: Підручники і посібники, 2011. 64 с.
2. Соя М. Педагогіка дитячого оздоровчого табору. *Методичні рекомендації*. Івано-Франківськ: Науково-методичний центр «Українська етнопедагогіка і народознавство» АПН України і Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника, 1997. 61 с.
3. Холковська І. Л. Організація дозвілля дітей у літньому таборі: ігри, конкурси, розваги. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2010. 256 с.
4. Про освіту: Закон України. *Електронний ресурс*. Режим доступу: www.osvita-konotop.com.ua/zakon-ukraini-vid-05-09-2017.
5. Резніченко І. Г. Формування професійної компетенції студентів педагогічних університетів як організаторів дитячого відпочинку в умовах табірної літа. *Електронний ресурс*. Режим доступу: dspace.udpu.org.ua:8080/.../Резніченко%20І.%20Г.%20-%20...